

Ion Frunzetti

În căutarea tradiției

Editura Meridiane

Ion Frunzetti

În căutarea tradiției

**Culegere îngrijită de
FLORICA CRUCERU**

**EDITURA MERIDIANE
BUCUREȘTI, 1998**

PETRU COMARNESCU ȘI CE ÎNSEAMNĂ EL

Personalitatea lui Petru Comarnescu este atât de inextricabil împletită cu istoria recentă a culturii românești pe parcursul a mai bine de patru decenii, încât ideea că vocea lui nu se va mai face auzită pare de necrezut, imposibilă. La vernisaje, în sălile de conferințe ale Universității populare bucureștene și în centrele culturale ale țării, în avanpremierele spectacolelor de teatru, de balet sau concertelor, la Radio și Televiziune, la dezbaterele din cenacle literare, în plenarele Uniunii Artiștilor Plastici ca și în atâtea și atâtea alte prilejuri, vocea lui s-a înălțat, cu impetuozitate, cu patos, spre a comenta sincer și prompt fenomenele cele mai acute ale vieții noastre spirituale, spre a exalta, cu tăria convingerii, talente, spre a repudia false-valori, spre a corija cu vehemență pre-concepte dăunătoare.

Ideea că scrisul lui nu va mai comenta, înflăcărat și lucid în același timp, ultima carte de idei sau ultima operă de care s-a entuziasmat, ultimul proiect, grandios conceput, pe care-l propunea acțiunii comune, ni se pare nu numai o absurditate absolută, o injustiție nemeritată, dar chiar o piedică obiectivă în mersul înainte al vieții noastre culturale. Era dintre aceia care nu pot fi înlocuiți nici cu șapte, nici cu zece ori o sută, pentru că întruchipa principiul unicității personalității libere umane. Destinul lui a fost fericit, pentru că a fost un destin creator, oricât de multe perioade de adversitate i-a fost dat istoriei lui

personale să întâmpine de-a lungul unei vieți de luptă. Avea adecvarea la faptă a gândului pe care o au oamenii de acțiune predestinați – cu toate că era un om de idei, în primul rând (dar nu de idei exclusiv). Luciditatea spiritului său critic îi dubla entuziasmul dogorător.

Era un dialectician înnăscut, și – heraclitean prin structură adâncă – nutrea idealul rotunjirii eleate, împlinirii clasice de sine a omului prin *operă*: gând și faptă și simțire îmbinate. Nu degeaba subiectul tezei lui de doctorat, trecut în primii ani după 1920 la Universitatea nord-americană Southern-California, se rezumase la ideea clasică a îmbinării eticului cu esteticul: *Kalokagathia*, ca mod de viață, rămânea idealul apollinic al acestui dionisiac temperamental. Prin asta se și apropia atât de mult de Tudor Vianu, de care îl diferențiază modalitățile existențiale exterioare.

Criteriile grupării pe care a determinat-o în junetea dintâi, *Cryterion*, cu mare ecou filozofic în publicul interbelic, trasau o atitudine democratică față de care a fost consecvent până la urmă. Dreptului forței el îi opunea forța dreptului. Donquijotește, a căutat, o viață, să se comporte ca și cum presiunea forței brutale n-ar fi existat. În epoci de mare barbarie spirituală, ca epoca propagandei pronaziste și naziste în țara noastră și în Europa, Petru Comarnescu a făcut acțiuni și a scris pagini de înalt optimism etic și politic, de încredere în triumful democrației și al valorilor ce au nevoie de libertate ca să se afirme. Captivant, scăpărător, pasionat și imprudent, cu o putere de seducție spirituală neîntrecută, Petru Comarnescu a tunat împotriva furtunilor, din chiar mijlocul furtunilor.

Adânc sufletește, dar fără să sacrifice acestei profunzimi psihice strălucitoarea suprafață a oglinzii apelor sufletului său, cu jocuri infinite, el a reușit mai bine decât oricine în istoria pasionantă a eseisticii românești comparabilă (când se va scrie odată, se va vedea), poate doar cu strălucita eseistică modernă spaniolă: eseul este marca tinereții noi a unor perioade de cultură națională veche. Nici un eseist de-al nostru, afară poate de marele

Erasmus al Românilor, Tudor Vianu, n-a căutat să echilibreze mai reușit realități sufletești mai flagrant antagone.

Extrem de deschis la mesajele lumii din afara granițelor noastre, din selectarea cuceririlor căreia și vehicularea lor către noi își făcuse un crez, repudia *mòdele*, alinierea superficială la noutăți neasimilate, mimetismul snob, de mascaradă. Era un pașoptist al veacului al XX-lea. Știa că nu putem fi un popor de cultură fără să ne cunoaștem pe noi înșine și că această cunoaștere de sine necesită deopotrivă adâncirea problemei diferențierii culturii românești de cultura restului lumii (deci a delimitării *a ceea ce suntem cu adevărat*, de *ceea ce nu suntem și nu putem fi*), dar și analiza fenomenologică a structurilor străine nouă.

A fost, și aici e valoarea lui cea mare, un exemplu pentru eventuala viață spirituală a oamenilor altor lumi, de mai târziu, un exemplu de felul cum s-a putut trăi înalt și frumos împotriva sfâșietoarelor contradicții interne nedepășite ale unui ins, ce a avut să-și impună partea de lumină drept pildă de autodepășire celor ce încă stau sub legea atotputerniciei biologului nestăpânit de rațiune. Comarnescu este dintre cei a căror falangă în cultura noastră a făcut ca ideea de *critică* să însemne creație: ardere.

Contemporanul, 4 decembrie 1970